

De bijbelse kernwoorden zachtmoedig, deemoedig, armoedig ('anaw/'anaawaah/'ani')

I. HET OUDE TESTAMENT

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915 en Abr. Trommius, Nederlandse Concordantie (6^e herz.dr.). Zie onder I.A.a.

עָנִי (v. עָנָה II; vgl. d. versch. Erklärungen d. F. bei Rahlfs, עָנִי u. עָנָה in den Psalmen 64 ff. Barth § 113. Brockelm., VGr 1 336) Nu 12 37, wo *Kr.* עָנִי (s. Rahlfs 95 ff.), *pl.* עָנִים, *estr.* עָנִי (wo-für d. Massor. Jes 32 7. Am 8 4. Ps 9 19 עָנִים u. עָנִי lesen, vgl. auch Baer zu Hi 24 4. Rahlfs 53. *Kön.* 2 76) — 1. sich (Jahve u. seinem Willen) unterordnend, sich (ihm gegenüber) als Knecht fühlend Jes 61 1. Ps 10 17. 22 27. 25 9. 34 3. 37 11. 69 33. 147 6. 149 4. (Sir 3 19. 10 13), als *Kr.* Ps 9 13. 10 12. Pr 3 34. 16 19; עָנִי עָנִי Ps 76 10; עָנִי הָאָרֶץ Zeph 2 3. — 2. demütig Nu 12 3 (s. Dillm. u. Holz. z. St., u. vgl. Sir 45 4). — 3. (parall. m. עָנִי od. עָנִי) s. v. a. עָנִי (s. d.), teilw. viell. in dies z. ä., Jes 11 4. 29 19. 32 7 *Kr.* Am 2 7. 8 4 *Kr.* Ps 9 19; als *Kr.* Pr 14 21. — Vgl. Schwally, ZAW 10 220; Bacher, eb. 11 186 f. u. Schwally, eb. 261.†

I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

1. Zich (aan JHWH en Zijn wil) onderschikkend; zich als een knecht voelend tegenover Hem; zachtmoedigen (in de zin van nederigen, d.i. die zich voor de Heere verootmoedigen):

- Ps. 10:17; 22:27; 25:9; 34:3; 37:11; 69:33; 76:10; 147:6; 149:4; Jes. 61:1; Zef. 2:3.

2. Deemoedig/ ootmoedig

- Num.12:3 (Mozes was zeer...)

3. Ellendigen des lands (anewee' èrèts); Zie 2 Kon. 25:12. Parallel met:

- het Hebr. 'èbjon (= behoeftige/ ellendige; gebrek lijdende; bedelaar
- het Hebr. 'dal' (= mager/ zwak/onbeduidend/ bezitsloos];
 - Jes.11:4; 29:19; 32:7; Amos 2:7; 8:4; Job 24 :4; Ps.9:19 ; Spr.14 :21 ; 16 :19 ; Zef. 2:3

4. **עָנָה** is het Hebr. zelfstandige naamwoord; het heeft de betekenis van

- Deemoed/ nederigheid (= het Griekse woord praütès/ tepainofrosunè)
 - Spr. 15:33; 18:12; 25:15; 22:4; Zef. 2:3
- Neerbuigendheid/ minzaamheid (van God)
 - Ps. 18:36; 45:5

5. **עָנִי** = het aanverwante Hebr woord betekent:

- zonder grondbezit/ armoedig/ gekromd en armzalig (zo vele teksten); o.a. Zef. 3:12 (Ik zal doen overblijven: een ellendig en arm volk)
- in religieuze zin: ellendig/ nooddruftig/ arm (vromen of Israël):
 - Ps. 9:13; 10:12; Jes, 41:17; 49:13 o.a.
- deemoedig/ nederig
 - Ps. 18:28; 72:2; 74:19; Spr. 3:34; 16:19; Zef. 3:12; Zach. 9:9 (Mess.Koning)

I.A.b Samenvatting + toepassing

Uit bovenstaand overzicht kunnen we de volgende conclusies trekken:

1. Zachtmoedigheid is niet een karaktereigenschap (zachtzinnig, zacht van gezindheid of gemoed), maar een geestelijke gesteldheid (vrucht van genade): zich gewillig onderschikken aan de Heere en Zijn wil en leiding. Het zijn de vromen in Israël die zo zijn en dat doen. Het is beter nederig van geest te zijn met de zachtmoedigen dan roof te delen met de hovaardigen/ hoogmoedigen (Spr. 16:19).

Onze tijd is overvol van zulk delen van roof met hoogmoedigen. De moderne media spelen daar op in en geven reclames van bijv. Second Love alle ruimte. De mens deelt volop roof met hoogmoedigen/ ikzuchtigen. Overspel (met goedvinden van met elkaar gehuwden) lijkt de gewoonste zaak ter wereld. Onze regering bemoeit zich daar niet mee en acht dit een privé-aangelegenheid.

2. God (de Hoge en Verhevene) woont in de hoogte en in het heilige en bij dien die van een verbrijzelde en nederige geest is om die levend te maken (Jes. 57:15). Hij wijst de nederigen de weg en komt voor hen op. Hij houdt hen staande (Ps. 147:6). Hij zal hen verhoren (Ps. 138:6; Jes. 41:17). Zoek daarom de Heere, alle zachtmoedigen des lands (zie c). Wees van God en alle mensen de minste.

3. Van Mozes lezen we, dat hij zeer zachtmoedig/ ootmoedig was, meer dan alle mensen op aarde. Toen Mozes' zuster Mirjam en broer Aäron tegen hem opstonden en hem zijn voorrangspositie betwistten ('Heeft de Heere soms door jouw alleen gesproken?'), legde hij zijn lot rustig in hoger handen. Hij ging niet in de zelfverdediging als een getergd man en vroeg ook niet om Gods wraak. Vgl. Rom. 12:19: Wreekt uzelf niet...De Heere had hem immers geroepen. Vroeger zou Mozes boos geworden zijn en eigen rechter hebben gespeeld. Had hij niet ooit een Egyptenaar doodgeslagen en sloeg hij niet eens op een rots om daaruit naar eigen zeggen water voort te brengen? Als het ging om de roem van God, kon Mozes strijden als een leeuw, maar als men hem beledigde in zijn eigen eer, was hij zo mak als een lammetje. Mozes gaf het over aan Hem Die rechtvaardig oordeelt.¹ En wij?

4. In Hebr. 3:1vv lezen we, dat Christus Mozes overtreft. In de Messias komt God openbaar in Zijn vernedering; dat is Gods minzaamheid (Hij buigt zich neer; is nederig van hart). Vgl. 2 Sam. 22:36; Ps.18:36. Van de Messiaanse Koning wordt gezegd in Zach 9:9: Verheug u zeer, gij dochter Sions! Juich, gij dochter Jeruzalems! Ziet, Uw Koning zal tot u komen, rechtvaardig, en Hij is een Heiland; arm, en rijdende op een ezel, en op een veulen, een jong der ezellen. Vgl. Matth. 21:5. Jezus, der armen Heiland op een ezel. Hosannah. De Man van smarten Die als een schaap is, dat stemmeloos is voor zijn scheerders.²

De Gezalfde des Heeren brengt een blijde boodschap aan de zachtmoedigen (Jes. 11:4; 61:1; zie Luk. 4:17-20). Zij, de zachtmoedigen/ behoeftigen) zullen vreugde op vreugde hebben (Jes.29:19). Deze Messias is onze enige en genoegzame Zaligmaker.



5. En dan de ellendigen des lands (vgl. 2 Kon. 25:12) = bezitslozen; armen en ellendigen; armoedigen. Hierbij is te denken aan hen die tijdens de Babylonische ballingschap in Israël waren

(sword) lezen we over Mozes: 'A man who had so entirely assigned him by the Lord, that he was ready at any moment the Lord.'

² Over dit rijden van de Messias schrijft de commentaar van Keil-Delitz: '...It denotes "the whole of the lowly, miserable, suffering condition, as it is elaborately depicted in [Isa_53:1-12](#)" (Hengstenberg).'

achtergebleven en van armoede en ellende bijna omkwamen. De ballingen die later terugkwamen uit Babel deelden in dat lot; zij waren hun erfdeel in Israël (huis en akker) kwijtgeraakt. ‘Voor deze armen is JHWH de enige toeverlaat. Zij schuilen weg bij de naam des Heeren...; zij leggen hun moeite en verdriet in Zijn hand (Ps. 10:14)...De arme is in het OT dan ook de ootmoedige (tweemaal o), ...de nulmoedige’ (zo F. J. Pop in *Bijbelse woorden en hun geheim*, s.v. arm).

Vooraf ook bij de na-exilische profeten (o.a. Zef. 2:3) komt dit aan de orde. De Heere zou immers in het midden van Israël doen overblijven een ellendig en arm volk dat op de Heere betrouwde (Zef. 3:12).³ De commentaar van Keil Delitz verklaart deze tekst a.v.: Het volk dat God doet overblijven, gespaard in het oordeel en weer vergaderd uit de verstrooiing, zal zijn: ani en dal. Deze twee woorden zijn vaak met elkaar verbonden als synoniemen (zie Jes. 26:6; Job 34:28). Het eerste woord betekent ...neergebogen, gedrukt door het besef van onmacht tot het goede en de kennis, dat verlossing te danken is aan de meedogende genade van God alleen. Het is daarom het tegenovergestelde van trotsheid waarin de mens vertrouwt op eigen kracht en pocht op zijn eigen deugd....’.

In dit woord van de profeet Zefanja ligt evenwel ook opgesloten, dat het ellendige en arme volk in sociaal opzicht achtergesteld was en in al zijn ellende zijn hoop vestigde op de Heere Die in de zending van de Messias voor dat volk zou opkomen. Deze ‘armoedigen’ steunden op de belofte, dat zij in de toekomst bezitters van de aarde/ het land zouden zijn (o.a. Ps. 37:11).⁴

II. HET NIEUWE TESTAMENT

II.A. Het Griekse woord dat in het NT wordt gebruikt voor zachtmoedig(heid) en nederig(heid)/ ootmoedigheid is: *πραότης / πραΰτης*,

II. A.a Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (volgens Trommius)

zachtmoedig

- Zalig zijn de zachtmoedigen (Matth. 5:5)⁵
- Leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben (Matth. 11:29)
- Uw Koning komt tot u, zachtmoedig (Matth. 21:5)
- Die bewijze uit zijn goede wandel zijn werken in zachtmoedigheid (Jak.3:13)
- Versiersel van een zachtmoedige geest (1 Petr. 3:4)

³ De King James vertaling heeft: *And I leave in the midst of thee a people bowed down and poor, and they trust in the name of Jehovah.*

⁴ The interchangeableness of “meek” with “poor,” etc., in the Old Testament ought to be specially noted: our Lord's opening of His ministry at Nazareth ([Luk 4:18](#), “He anointed me to preach good tidings to the poor”), and His message to John ([Mat 11:5](#), “The poor have good tidings preached to them”) are in harmony therewith. Zo s.v. meekness in International Standard Bible Encyclopedia (ISBE) van E-sword.

⁵ In International Standard Bible Encyclopedia (ISBE) van E-sword is te lezen over het Engelse woord meekness: /Meekness in the New Testament....is not merely a natural virtue, but a Christian “grace”; it is one of the “fruits of the Spirit” ([Gal 5:23](#)). The conception of meekness, as it had been defined by Aristotle, was raised by Christianity to a much higher level, and associated with the commonly despised quality of humility. It was the spirit of the Saviour Himself ([Mat 11:29](#)): “I am meek...and lowly in heart” (compare [2Co 10:1](#), “by the meekness and gentleness of Christ”); it presupposes humility, flows from it, and finds expression in moderation.” ‘

Zachtmoedigheid

- In de geest der zachtmoedigheid (1 Kor.4:21)
- Ik bid u door de zachtmoedigheid van Christus (2 Kor.10:1)
- Goedheid, geloof, zachtmoedigheid (Gal. 5:22)
- Brengt de zodanige terecht met....zachtmoedigheid (Gal.6:1)
- Met alle ootmoedigheid en zachtmoedigheid (Ef. 4:2)
- Ootmoedigheid, zachtmoedigheid, lankmoedigheid (Kol. 3:12)
- Geloof, liefde, lijdzaamheid, zachtmoedigheid (1 Tim. 6:11)
- Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen die tegenstaan (2 Tim. 2:25)
- Alle zachtmoedigheid bewijzende jegens alle mensen (Tit 3:2)
- Ontvangt met zachtmoedigheid het woord (Jak. 1:21)
- Bereid tot verantwoording....met zachtmoedigheid (1 Petr. 3:15)

II.A.b Samenvatting + toepassing

1. Kerntekst in het NT is het woord van de Heiland in Matth. 11:29: Leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart en gij zult rust vinden voor uw zielen. Zachtmoedig = zich gewillig schikkend in de leidingen van de Heere. Jezus wist Zich als het schaap ter slachting van Jes. 53; de lijdende Messias, een schuldoffer voor onze zonden. Nederig van hart. Hij waste de voeten van Zijn discipelen als aller dienstknecht.

2. Als zo'n zachtmoedige Messias deed Jezus Zijn intrede in Jeruzalem, gezeten op een ezelin, een jong ener jukdragende ezelin (Matth. 21:5). Daarmee ging de profetie van Zach. 9:9 in vervulling.: Ziet, uw Koning komt tot u, zachtmoedig ...Bij die gelegenheid riepen de kinderen in de tempel.: Hosannah de Zoon van David. De Joodse leidlieden ergerden zich daaraan. Maar Jezus zei tegen hen: Hebt gij nooit gelezen: Uit de mond der kinderen en der zuigelingen hebt Gij U lof toebered? Een citaat uit Palm 8, door de Schriftgeleerden altijd toegepast op de kinderen die bij de uittocht uit Egypte aan de overkant van de Rode Zee aan de borsten van hun moeder Gods lof zongen ⁶. Zouden de kinderen dan nu ter gelegenheid van een veel grotere exodus (in Jezus Christus) moeten zwijgen? Is die Jezus – op weg naar Zijn kruis - ons niet dierbaar? Zijn verzoenend sterven is het rustpunt van mijn hart.

3. Deze zachtmoedigheid moeten wij van Jezus leren. Berust in 's Heeren welbehagen. Dat is niet (a la de Griekse Stoa): nemen zoals het valt (het wordt je niet door mensen aangedaan). Een typisch noodlotsgeloof. Tand en tand op elkaar. Verzet help toch niet. Maar de Heere Jezus leert ons te aanvaarden wat God doet; dat is welgedaan..

Dit is geheel in tegenstelling met de rebelse natuur van de mens. Wij moeten het van Jezus leren. Dan worden wij eenswillend met God, zelfs in Zijn oordelen. 'Ik dank U, dat Gij toornig op mij geweest zijt' (Jes. 12:1). Tevens worden wij door (onverdiende) genade nederig van hart; van God en alle mensen de minste. Zo spreekt ook de apostel Paulus in zijn brieven vaak over de zachtmoedigheid van Christus (o.a. 2 Kor.10:1)? ⁷ Die zachtmoedigheid maakt de mens vriendelijk en nederig. Het zet een stempel op heel ons leven. Wij voelen ons

⁶ Een andere weergave van de grondtekst van Ps. 8 luidt: ...hebt Gij U sterkte gegrondvest.

⁷ Jerome Murphy-O'Connor schrijft in zijn commentaar op 2 Korinthe: 'Paul knew a lot about the historical Jesus, and it is perfectly possible that he is thinking of episodes in the earthly ministry when Jesus exhibited kindness and forbearance'. Vgl. Zach. 9:9 en Matth.21:5 voor het zachtmoedig optreden van de Messiaanse Koning. Dat Paulus hier niet over Jezus, maar over Christus spreekt, bewijst niet, dat hij niet aan Jezus' optreden onder Israël denkt ...'.

niet bij het minste of geringste op onze tenen getrapt. Zo ontvangen wij het Woord dat in ons is geplant, met zachtmoedigheid (Jak. 1:21). Het is een werkzaam Woord dat in ootmoed wordt ontvangen.

4. Die gestalte van het hart ligt in het christenleven ingebed in een geestelijke welgesteldheid die te vinden is in vele tekstgegevens van het NT. Om slechts enkele te noemen:

- Het apostolisch vermaan voltrekke zich niet met de roede, maar in de geest der zachtmoedigheid (1 Kor.4:21; Gal. 6:1; 2 Tim. 2:25)
- Wat betreft de vrouwen (anti cosmetische versiersels): Draag het onverderfelijk versiersel van een zachtmoedige en stille geest, die kostelijk is voor God (1 Petr.3:4). Wees daarin onderworpen en stil. Zo kunt u als vrouw God behagen.
- Bewijs uw goede wandel door werken in zachtmoedige wijsheid (Tit. 3:2; Jak. 3:13).
- Het woord zachtmoedigheid komt in het NT vaak voor samen met nederigheid, ootmoedigheid, goedheid, geloof, lankmoedigheid, liefde en lijdzaamheid (Luk.1:52; Ef. 4:2; Fil. 2:3; Gal.5:22 Kol. 3:12; 1 Tim. 6:11; 1 Petr. 5:5) .
- Geef ootmoedig en tegelijk met diep respect voor Gods ontferming rekenschap van de hoop die in u is (1 Petr. 3:15).

5. Wie zo zachtmoedig is, is in de praktijk van het dagelijks leven vaak tegelijk een armzalige/ bedelaar Hij heeft het niet breed. Maar hij heeft ook heel wat tegoed. Jezus heeft dat onder woorden gebracht in Zijn Bergrede. Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk beërven (Matth. 5:5). Zij hebben zich in dit leven in vele dingen moeten ontzien en staan vaak aan de zelfkant van het leven. Maar zij zijn in beginsel erfgenaam van de aarde.⁸

Het mag ons wel opvallen, dat in de Bergrede volgens het Mattheüsevangelie (6:3) de armen van geest worden zalig gesproken, terwijl Luk.6:20 heeft: Zalig zijt gij armen...Zie ook Matth. 11:5; Luk. 4:18. O.i. is dat geen tegenstelling. Zie wat we schreven over de armen en ellendigen in Zef. 3:12. Als iemand in Israël zijn erfdeel kwijt was geraakt en dus armlastig werd, was zijn hoop gevestigd op de komst van de Messias. Zie noot 1.

Gezegend de mens die op die Messias zijn betrouwen zet. Hij mag erfgenaam heten van het eeuwige leven. En geeft dat niet draagkracht die ons door alle moeiten en zorgen heen draagt?

De Griekse woorden in 2 Kor. 10:1 vs. 1 zijn: 'praütès' = zachtmoedigheid (vgl.Gal.5:22; 6:1; Kol. 3:12); 'epieikeia' = voorkomendheid, vriendelijkheid (vgl. Fil. 4:5). W.de Boor schrijft in zijn commentaar op 2 Korinthe, dat het Griekse woord 'tapeinos' = gering hier vooral de objectieve situatie van de 'geringe' aanduidt, 'Also dessen, der nicht mit äusserer Macht und Größe auftreten und etwas erreichen kann'. Zo is dit woord een synoniem van het Griekse woord 'praüs' (zachtmoedig); aldus F.J.Pop in diens verklaring van 2 Korinthe.

⁸ In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius' *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16^e Aufl. 1915, s.v *anaw*/*'anaawaah*/*'ani* 2. Trommius' *concordantie*, s.v. zachtmoedig(heid) 3. In E-sword: comm. van M. Henri en Keil-Delitz 4. F.J. Pop, *Bijbelse woorden en hun geheim*; 's Gravenhage 1962, s.v. arm 5. verschillende commentaren.